

Bogusław Tundzios

Nowości oświatowe, czyli tsunami edukacyjne

Inspiracją do poniższych rozważań jest znaleziona w ofercie Mazowieckiego Samorządowego Centrum Doskonalenia Nauczycieli propozycja doskonalenia „Matura dowodem przejścia tsunami w języku polskim”. Najpierw zastawiałem się chwilę, „co autor miał na myśli”, ale rzeczywiście, coś w tym jest! Przez oświatę przewalają się mniej lub bardziej potężne fale tsunami, zmiatające dotychczasowy ład i porządek, nie zawsze jeszcze utrwalony. Edukacyjne tsunami, jak to tsunami, niszczy i zmiata, ale z drugiej strony oczyszcza i porządkuje teren pod nowe budowle. Proszę nie liczyć, że kogoś ominie, fala dotknie wszystkich, jak za chwilę wykażę – od sześciolatków po licealistów, wszystkie grupy nauczycieli, wszystkie etapy edukacyjne!

Nasza przewaga polega na tym, że do tsunami możemy (w zasadzie) się przygotować, znamy też datę nadejścia najpotężniejszego – 1 września 2012. I jest to data, w przeciwieństwie do kalendarza Majów, pewna i nieuchronna. Tak więc czytamy, analizujemy, szkolmy się, dyskutujemy, wymieniamy doświadczenia, opiniujemy, spieramy się... a ja zasygnalizuję tylko co nieco. Nie warto poddawać się również i ulegać krytyce dla samej krytyki. Przetacza się ona przez media, branżowe czasopisma, portale, fora. Niekiedy widać, że autorzy jeszcze nie doczytali, a już mają zdanie, kraczą, wieszczą, że tego tsunami oświata już nie przeżyje. Co najmniej w tym samym stopniu strzeżmy się pochlebców, którzy edukacyjne tsunami zamienić chcą w jakąś delikatną bryzę czy orzeźwiający prysznic. Lekko nie będzie, ale pewnie tradycyjnie damy radę, choć efekty zmian nie są do końca przewidywalne i pewnie nieraz jeszcze nas zaskoczą.

1. Tsunami pierwsze i największe to przede wszystkim ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 7 lutego 2012 roku w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz.U. z 22 lutego 2012 r. poz. 204)

Najkrócej mówiąc – nic nie będzie już tak samo, szczególnie na IV etapie edukacyjnym. Trzeba ten akt prawny po prostu na poziomie własnej szkoły „przepracować”, stąd duże zainteresowanie prowadzonymi przez nas szkoleniami z tego zakresu. Polecam również publikacje dyrektorów – praktyków, np. w odniesieniu do szkół ponadgimnazjalnych artykuł Wiesława Włodarskiego „Nowe ramówki okiem praktyka” (Dyrektor Szkoły nr 2/2012).

Przypomnijmy jedynie, że (zgodnie z informacją upowszechnioną przez MEN), nowa podstawa programowa dla klas IV-VI szkoły podstawowej (II etap edukacyjny) i dla szkół ponadgimnazjalnych: zasadniczej szkoły zawodowej, liceum ogólnokształcącego i technikum będzie wdrażana sukcesywnie, począwszy od klasy IV szkoły podstawowej i klas I wymienionych szkół ponadgimnazjalnych.

Wprowadzone zmiany to:

- *inna niż dotychczasowa konstrukcja ramowego planu nauczania:*
 - *w miejsce tygodniowego wymiaru godzin w cyklu kształcenia na poszczególne obowiązkowe zajęcia edukacyjne zostały określone minimalne liczby godzin przeznaczone na te zajęcia w całym cyklu kształcenia,*

- określenie tygodniowego obowiązkowego wymiaru obowiązkowych zajęć edukacyjnych w poszczególnych klasach poszczególnych typów szkół,
- określenie minimalnych liczb godzin w cyklu kształcenia na kształcenie zawodowe teoretyczne i kształcenie zawodowe praktyczne,
- na nowo zdefiniowane godziny do dyspozycji dyrektora szkoły,
- nieuwzględnienie wymiaru godzin na zajęcia religii/etyki i na nauczanie języka mniejszości narodowych, etnicznych lub języka regionalnego – wymiar godzin na te zajęcia będzie określony w odpowiednich rozporządzeniach,
- określenie liczby godzin na zajęcia rewalidacyjne dla ucznia niepełnosprawnego w oddziale ogólnodostępnym i integracyjnym (2 godziny tygodniowo).

Rozporządzenie wprowadza zasadnicze zmiany w ramowych planach nauczania dla szkół ponadgimnazjalnych, w których wdrażanie nowej podstawy programowej rozpocznie się 1 września 2012 roku.

Zgodnie z nową podstawą programową w tych typach szkół (z wyjątkiem zasadniczej szkoły zawodowej i szkoły policealnej) przedmioty obowiązkowe mogą być nauczane w zakresie podstawowym lub w zakresie rozszerzonym:

- 1) tylko w zakresie podstawowym – przedmioty: wiedza o kulturze, podstawy przedsiębiorczości, wychowanie fizyczne i edukacja dla bezpieczeństwa,
- 2) w zakresie podstawowym i w zakresie rozszerzonym:
 - a) język polski, język obcy nowożytny, język mniejszości narodowej lub etnicznej, język regionalny, matematyka; uczeń realizuje zakres podstawowy albo zakres rozszerzony (wymagania szczegółowe dla zakresu rozszerzonego obejmują także wszystkie wymagania szczegółowe dla zakresu podstawowego);
 - b) historia, wiedza o społeczeństwie, geografia, biologia, chemia, fizyka, informatyka; uczeń obowiązkowo realizuje zakres podstawowy (zakres rozszerzony stanowi kontynuację nauczania danego przedmiotu w zakresie podstawowym).
- 3) tylko w zakresie rozszerzonym: historia muzyki, historia sztuki, język łaciński i kultura antyczna, filozofia.

Szkoła ma obowiązek zadbać o wszechstronny rozwój każdego ucznia i dlatego dla uczniów, którzy wybiorą kształcenie w zakresie rozszerzonym z przedmiotów matematyczno-przyrodniczych, został przewidziany dodatkowy przedmiot uzupełniający historia i społeczeństwo, którego realizacja ma za zadanie poszerzyć wiedzę uczniów w zakresie nauk humanistycznych oraz ukształtować w nich postawy obywatelskie. Natomiast dla uczniów, którzy wybiorą kształcenie w zakresie rozszerzonym z przedmiotów humanistycznych, został prze-

widziany dodatkowy przedmiot uzupełniający przyroda, którego realizacja ma za zadanie poszerzyć ich wiedzę w zakresie nauk matematyczno-przyrodniczych.

Na gruncie nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego przyjęto zasadę, że obowiązkowe przedmioty ogólnokształcące ujęte w podstawie programowej w zakresie podstawowym (z wyjątkiem języka polskiego, języka obcego nowożytnego, języka mniejszości narodowej lub etnicznej, języka regionalnego, matematyki i wychowania fizycznego) będą realizowane w klasie I liceum ogólnokształcącego (a w liceum ogólnokształcącym dla dorosłych – w dwóch pierwszych semestrach), lub w klasach I i II technikum.

Kierując się wymienionymi wyżej ustaleniami zawartymi w nowej podstawie programowej kształcenia ogólnego, przyjęto następujące rozwiązania w odniesieniu do poszczególnych typów szkół:

W liceum ogólnokształcącym uczeń będzie miał obowiązek wyboru od 2 do 4 przedmiotów, a słuchacz liceum ogólnokształcącego – 2 przedmiotów, spośród proponowanych przez szkołę przedmiotów ujętych w podstawie programowej w zakresie rozszerzonym, przy czym co najmniej jednym z tych przedmiotów musi być: historia, biologia, geografia, fizyka lub chemia.

Uczeń (słuchacz), który nie będzie realizował w zakresie rozszerzonym historii, będzie obowiązany realizować przedmiot uzupełniający historia i społeczeństwo.

Uczeń (słuchacz), który nie będzie realizował w zakresie rozszerzonym jednego z następujących przedmiotów: biologia, chemia, fizyka lub geografia, będzie obowiązany realizować przedmiot uzupełniający przyroda.

W technikum uczeń będzie miał obowiązek wyboru 2 przedmiotów spośród proponowanych przez szkołę przedmiotów ujętych w podstawie programowej w zakresie rozszerzonym, związanych z kształceniem w określonym zawodzie. Jednym z tych przedmiotów musi być: matematyka, biologia, geografia, fizyka lub chemia. Uczeń technikum będzie obowiązany w zdecydowanej większości przypadków realizować przedmiot uzupełniający historia i społeczeństwo¹.

2. Druga fala tsunami, czyli o szkolnictwie zawodowym słów kilka...

Ukazały się ostatnio bardzo istotne regulacje prawne, będące skutkiem zmian w ustawie o systemie oświaty (chodzi o ustawę z dnia 19 sierpnia

¹ Źródło: MEN

2011 roku o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. Nr 205, poz. 1206). Wejdą one w życie z dniem 1 września 2012 roku. Zaczynijmy od:

1. ROZPORZĄDZENIA z dnia 23 grudnia 2011 roku w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz.U. z 3 stycznia 2012 r. poz. 7). Rozporządzenie jest częścią zmian systemu kształcenia zawodowego, które mają poprawić jakość kształcenia zawodowego, uelastyczyć i dostosować ofertę edukacyjną do potrzeb zmieniającego się rynku pracy.

Nowa klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego wskazuje:

- 1) zawody, w których kształcenie jest prowadzone w szkołach,
- 2) typy szkół ponadgimnazjalnych, w których może odbywać się kształcenie w danym zawodzie, tj. trzyletnią zasadniczą szkołę zawodową dla młodzieży, czteroletnie technikum dla młodzieży oraz szkołę policealną,
- 3) kwalifikacje wyodrębnione w zawodach, których kształcenie może być prowadzone na kwalifikacyjnych kursach zawodowych,
- 4) zawody, w których nie wyodrębnia się kwalifikacji (zawody szkolnictwa artystycznego),
- 5) wnioskodawców – ministrów, na wniosek których wprowadzono zawody do klasyfikacji,
- 6) obszary kształcenia, do których są przypisane poszczególne zawody wpisane do klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego.

Nowe podejście do zdobywania wykształcenia zawodowego polega na wyodrębnieniu w ramach poszczególnych zawodów pojedynczych kwalifikacji, z których każda obejmuje określony zasób wiedzy i umiejętności. Szkoły zawodowe nadal będą kształciły w zawodach w oparciu o wyodrębnione kwalifikacje. Kształcenie w zakresie pojedynczych kwalifikacji będzie prowadzone na kwalifikacyjnych kursach zawodowych, a ich ukończenie będzie uprawniało do przystąpienia do zewnętrznych egzaminów potwierdzających kwalifikacje w zawodzie. Potwierdzenie wszystkich kwalifikacji w obrębie danego zawodu oraz posiadanie świadectwa ukończenia szkoły będzie jednoznaczne ze zdobyciem zawodu i uzyskaniem dyplomu. Możliwe będzie także posługiwanie się świadectwem potwierdzającym pojedynczą kwalifikację.

W nowej strukturze szkolnictwa ponadgimnazjalnego absolwenci zasadniczych szkół zawo-

dowych będą mogli kontynuować kształcenie w liceum ogólnokształcącym dla dorosłych, począwszy od drugiej klasy, oraz uzupełniać kwalifikacje w zawodzie kwalifikacyjnymi kursami zawodowymi.

Klasyfikacja zawodów przewiduje możliwości nabywania kwalifikacji przez absolwentów szkół dających wykształcenie średnie, w szczególności absolwentów liceów profilowanych:

- poprzez kształcenie w szkołach policealnych – w zawodach, dla których przewidziano kształcenie w tym typie szkoły,
- w formie kwalifikacyjnych kursów zawodowych – w zakresie kwalifikacji wyodrębnionych w zawodach, dla których nie przewidziano kształcenia w szkole policealnej,
- w szkołach policealnych i w formie kwalifikacyjnych kursów zawodowych – w zakresie wybranych zawodów i kwalifikacji wskazanych w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego.

W klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego ujęto 200 zawodów:

- 23 zawody (po 3 kwalifikacje na zawód),
- 72 zawody (po 2 kwalifikacje na zawód),
- 98 zawodów (1 kwalifikacja na zawód),
- 7 zawodów szkolnictwa artystycznego, dla których nie wyodrębnia się kwalifikacji.

2. ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 7 lutego 2012 roku w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz.U. z 17 lutego 2012 r. poz. 184).

Jak czytamy w uzasadnieniu do rozporządzenia, podstawa programowa była dotychczas zdefiniowana jako obowiązkowe, na danym etapie kształcenia, zestawy celów i treści nauczania, w tym umiejętności, a także zadania wychowawcze szkoły, uwzględniane w programach nauczania oraz umożliwiające ustalenie kryteriów ocen szkolnych i wymagań egzaminacyjnych. Podstawy programowe kształcenia w poszczególnych zawodach określone były dotychczas odrębnymi rozporządzeniami. W jednym rozporządzeniu określano zazwyczaj około dziesięciu podstaw programowych kształcenia w poszczególnych zawodach. Każda podstawa programowa kształcenia w danym zawodzie stanowiła strukturę zamkniętą i obejmowała: opis zawodu, bloki programowe z określonymi celami oraz treściami kształcenia (działami programowymi), podział godzin na bloki programowe oraz zalecane warunki realizacji treści kształcenia w zawodzie. Obecne rozporządzenie zastąpi więc dotychczasowe rozporządzenia w sprawie podstaw progra-

mowych kształcenia w poszczególnych zawodach, które ukazywały się w latach 2003-2011 (ostatnie w Dz.U. z 2011 r. Nr 276, poz. 1632).

Zgodnie z nową definicją ustawową przez podstawę programową kształcenia w zawodach należy rozumieć obowiązkowe zestawy celów kształcenia i treści nauczania opisane w formie oczekiwanych efektów kształcenia: wiedzy, umiejętności zawodowych oraz kompetencji personalnych i społecznych, niezbędnych dla zawodów lub kwalifikacji wyodrębnionych w zawodach, uwzględniane w programach nauczania i umożliwiające ustalenie kryteriów ocen szkolnych i wymagań egzaminacyjnych, oraz warunki realizacji kształcenia w zawodach, w tym zalecane wyposażenie w pomoce dydaktyczne i sprzęt, oraz minimalną liczbę godzin kształcenia zawodowego.

Otrzymujemy w ten sposób liczący 613 stron załącznik, w którym określone zostały opisy kształcenia we wszystkich zawodach ujętych w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego. Podstawa programowa, o której mowa w niniejszym załączniku, została określona w trzech częściach:

1) część I określa ogólne cele i zadania kształcenia zawodowego oraz obejmuje tabelę zawierającą wykaz kwalifikacji (wyodrębniono ich w sumie 252) wraz z ich powiązaniem z zawodami i efektami kształcenia; Tabela obejmuje zgodnie z PKD 8 obszarów kształcenia:

- administracyjno-usługowy (A),
- budowlany (B),
- elektryczno-elektroniczny (E),
- mechaniczny i górniczo-hutniczy (M),
- rolniczo-leśny z ochroną środowiska (R),
- turystyczno-gastronomiczny (T),
- medyczno-społeczny (Z),
- artystyczny (S).

2) część II określa:

- efekty kształcenia wspólne dla wszystkich zawodów,
- efekty kształcenia wspólne dla zawodów w ramach obszaru kształcenia, stanowiące podbudowę do kształcenia w zawodzie lub grupie zawodów, oraz
- efekty kształcenia właściwe dla kwalifikacji wyodrębnionych w zawodach.

3) część III określa opis kształcenia w poszczególnych zawodach zawierający: nazwy i symbole cyfrowe zawodów, zgodnie z klasyfikacją zawodów szkolnictwa zawodowego, cele kształcenia

w zawodach, nazwy kwalifikacji wyodrębnionych w zawodach, warunki realizacji kształcenia w zawodach, minimalną liczbę godzin kształcenia zawodowego oraz możliwości uzyskania dodatkowych kwalifikacji w zawodach w ramach obszaru kształcenia określonego w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego.

W nowej podstawie programowej określone są wiedza i umiejętności zawodowe oraz kompetencje personalne i społeczne, które uczeń musi nabyć w procesie kształcenia. Zgodnie z ideą europejskich ram kwalifikacji zostały one opisane jako oczekiwane efekty kształcenia.

Określenie efektów kształcenia dla poszczególnych kwalifikacji wyodrębnionych w każdym zawodzie ma owocować lepszym dopasowaniem kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy. Efekty kształcenia określone dla poszczególnych kwalifikacji wyodrębnionych w danym zawodzie będą uwzględniane w procesie kształcenia realizowanego na kwalifikacyjnych kursach zawodowych oraz kursach umiejętności zawodowych.

3. ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 11 stycznia 2012 roku w sprawie kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych (Dz.U. z 17 lutego 2012 r. poz. 186). Rozporządzenie określa przede wszystkim nowe rodzaje form pozaszkolnych prowadzących kształcenie ustawiczne oraz warunki, organizację i tryb prowadzenia w nich kształcenia.

Wykaz pozaszkolnych form kształcenia obejmuje (§ 3):

1. Kursy prowadzone w oparciu o podstawę programową kształcenia w zawodach:
 - 1) kwalifikacyjny kurs zawodowy,
 - 2) kurs umiejętności zawodowych,
 - 3) turnus dokształcania teoretycznego młodocianych pracowników.
2. Kursy z zakresu zawodów ujętych w klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy, w tym także prowadzone we współpracy z urzędami pracy.
3. Kursy kompetencji ogólnych, prowadzone według programu nauczania uwzględniającego wybraną część podstawy programowej kształcenia ogólnego.

Na zasadach określonych w rozporządzeniu kwalifikacyjne kursy zawodowe będą mogły prowadzić nie tylko szkoły prowadzące kształcenie

zawodowe, ale także placówki kształcenia ustawicznego, placówki kształcenia praktycznego oraz ośrodki doksztalcenia i doskonalenia zawodowego. Uprawnione do tego są również podmioty spoza systemu oświaty – instytucje rynku pracy działające na podstawie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, instytucje prowadzące działalność edukacyjno-szkoleniową oraz osoby prawne i fizyczne prowadzące działalność oświatową na zasadach określonych w przepisach ustawy o swobodzie działalności gospodarczej.

Na kwalifikacyjnych kursach zawodowych osoby dorosłe będą mogły uzyskać kwalifikacje wyodrębnione w zawodach ujętych w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego. Ukończenie kwalifikacyjnego kursu zawodowego uprawnia do potwierdzenia nabytych kwalifikacji w systemie egzaminów zewnętrznych przeprowadzanych przez okręgowe komisje egzaminacyjne. Zdobyte wszystkich kwalifikacji składających się na dany zawód wraz z potwierdzeniem odpowiedniego poziomu wykształcenia oznaczają będzie zdobycie pełnego zawodu.

Kursy umiejętności zawodowych, kursy z zakresu zawodów ujętych w klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz kursy kompetencji ogólnych mogą prowadzić publiczne i niepubliczne placówki kształcenia ustawicznego, placówki kształcenia praktycznego oraz ośrodki doksztalcenia i doskonalenia zawodowego. Turnusy doksztalcenia teoretycznego młodocianych pracowników prowadzić będą ośrodki doksztalcenia i doskonalenia zawodowego.

Nowe regulacje nie wprowadzają istotnych zmian w funkcjonowaniu publicznych placówek i ośrodków, zachowując dotychczasowe ich rodzaje:

- centrum kształcenia ustawicznego,
- centrum kształcenia praktycznego,
- ośrodek doksztalcenia i doskonalenia zawodowego.

Nowe rodzaje formy kształcenia pozaszkolnego będzie można prowadzić od 1 września 2012 roku. W przepisie przejściowym wskazano, że podmioty prowadzące w dniu wejścia w życie rozporządzenia kształcenie w formach pozaszkolnych określonych w ROZPORZĄDZENIU MINISTRA EDUKACJI i NAUKI z 3 lutego 2006 roku mogą kontynuować prowadzenie tego kształcenia na dotychczasowych zasadach nie dłużej niż do 31 grudnia 2012 roku.

Nowe rozporządzenie zastąpi dotychczasowe regulacje w tej sprawie:

- ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI i NAUKI z dnia 3 lutego 2006 roku w sprawie uzyskiwania i uzupełniania przez osoby dorosłe wiedzy ogólnej, umiejętności i kwalifikacji zawodowych w formach pozaszkolnych (Dz.U. Nr 31, poz. 216),
- ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 15 czerwca 2009 roku w sprawie publicznych placówek kształcenia ustawicznego, publicznych placówek kształcenia praktycznego oraz publicznych ośrodków doksztalcenia i doskonalenia zawodowego (Dz.U. Nr 99, poz. 828).

Powyższa informacja pochodzi z witryny Ministerstwa Edukacji Narodowej, warto również zapoznać się ze szczegółowym uzasadnieniem rozporządzenia (dostępne na ministerialnym BIP-ie), bo proponowane zmiany są rzeczywiście obszerne.

4. ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 11 stycznia 2012 roku w sprawie egzaminów eksternistycznych (Dz.U. z 17 lutego 2012, poz. 188).

Oprócz dotychczas dostępnych egzaminów eksternistycznych z zakresu szkoły podstawowej dla dorosłych, gimnazjum dla dorosłych oraz liceum ogólnokształcącego dla dorosłych, rozporządzenie wprowadza także egzamin eksternistyczny z zakresu wymagań określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla zasadniczej szkoły zawodowej.

Przepisy nowego rozporządzenia wprowadzają również egzamin eksternistyczny zawodowy, umożliwiając potwierdzenie pojedynczych kwalifikacji w zawodzie. Uzyskanie dyplomu potwierdzającego pełny zawód możliwe będzie po zdobyciu wszystkich kwalifikacji wyodrębnionych w danym zawodzie oraz odpowiedniego poziomu wykształcenia.

Osoby dorosłe, korzystające z tej możliwości, będą mogły podnieść swoje kwalifikacje zawodowe lub przekwalifikować się i zwiększyć tym samym swoje szanse na zmieniającym się rynku pracy.

Dotychczasowe egzaminy kwalifikacyjne umożliwiające uzyskanie tytułów zawodowych, przeprowadzane przez państwowe komisje egzaminacyjne powoływane przez kuratorów oświaty, zostaną od 1 stycznia 2013 roku zastąpione przez egzamin eksternistyczny zawodowy.

5. Ostatnie (podpisane 24 lutego), już w trakcie pisania niniejszego tekstu, to rozporządzenie zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych. Nowelizacja obejmuje właśnie kwestię egzaminów zawodowych.

Najważniejsze zmiany wynikające z nowelizacji (z komunikatu MEN):

1. Egzamin będzie przeprowadzany dla każdej wyodrębnionej w zawodzie kwalifikacji.
2. Egzaminy we wszystkich wyodrębnionych w zawodach kwalifikacjach będą obejmowały wykonanie testu praktycznego. Ocenie przez egzaminatora będzie podlegać efekt końcowy – wyrób, usługa lub dokumentacja, w zależności od zawodu i kwalifikacji.
3. Uczniowie szkół prowadzących kształcenie zawodowe będą przystępować do egzaminów w trakcie nauki, a nie – jak dotychczas – po zakończeniu szkoły.
4. Dla słuchaczy kwalifikacyjnych kursów zawodowych egzaminy będą organizowane po zakończeniu zajęć.
5. Egzaminacje będą organizowane przez okręgowe komisje egzaminacyjne, natomiast przeprowadzane będą w szkołach, placówkach i u pracodawców.
6. Część pisemną egzaminu można będzie przeprowadzać w trybie online.
7. Po zdaniu egzaminu z danej kwalifikacji zdający otrzyma nowy dokument – świadectwo potwierdzające kwalifikację w zawodzie. Osoba, która zdobędzie świadectwo potwierdzające uzyskanie wszystkich kwalifikacji wyodrębnionych w danym zawodzie oraz poziom wykształcenia wymagany dla danego zawodu, otrzyma dyplom potwierdzający kwalifikacje w wyuczonym zawodzie.

W rozporządzeniu uregulowano także zasady ponownego przystępowania do egzaminów zawodowych przez osoby, które nie zgłosiły się na egzamin albo nie zdały go w części lub w całości.

3. Tsunami nauczycielskie – standardy kształcenia, kwalifikacje

1. Ukazało się (Dz.U. z 7 lutego 2012 r. poz. 131) ROZPORZĄDZENIE MINISTRA NAUKI I SZKOLNICTWA WYŻSZEGO z 17 stycznia 2012 roku w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela. Dotychczasowe rozporządzenie w tej sprawie – z dnia 7 września 2004 roku w sprawie standardów kształcenia nauczycieli (Dz.U. Nr 207, poz. 2110) – utraciło moc z dniem 1 października 2011 roku w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 18 marca 2011 roku o zmianie

ustawy „Prawo o szkolnictwie wyższym”, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 84, poz. 455 i Nr 112, poz. 654). Przepisy rozporządzenia określają:

- 1) efekty kształcenia w zakresie
 - wiedzy merytorycznej i metodycznej,
 - wiedzy pedagogicznej i psychologicznej, w tym w zakresie wychowania, z uwzględnieniem przygotowania do pracy z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych,
 - przygotowania w zakresie stosowania technologii informacyjnej,
 - poziomu znajomości języka obcego,
- 2) czas trwania studiów oraz studiów podyplomowych,
- 3) wymiar i sposób organizacji praktyk.

W nowych standardach, zgodnie z ostatnią nowelizacją ustawy „Prawo o szkolnictwie wyższym”, odstąpiono od kształcenia dwuspecjalnościowego, obowiązkowego dotychczas na studiach pierwszego stopnia. Kształcenie przygotowujące do wykonywania zawodu nauczyciela prowadzone będzie w ramach trzech modułów obowiązkowych, obejmujących przygotowanie w zakresie merytorycznym do nauczania przedmiotu (prowadzenia zajęć), psychologiczno-pedagogicznym oraz dydaktycznym. Kształcenie to będzie mogło zostać poszerzone o moduły fakultatywne obejmujące przygotowanie do nauczania kolejnego przedmiotu (prowadzenia zajęć) oraz przygotowanie w zakresie pedagogiki specjalnej. Jego realizacja będzie możliwa w trakcie studiów pierwszego i drugiego stopnia oraz studiów podyplomowych. Rozporządzenie przewiduje, że kształcenie na studiach pierwszego stopnia będzie obejmować wyłącznie przygotowanie do pracy w przedszkolach i szkołach podstawowych, a na studiach drugiego stopnia – do pracy we wszystkich typach szkół i rodzajach placówek. Nauczyciele przedszkoli i nauczyciele klas I-III szkół podstawowych będą przygotowywani w obydwu zakresach jednocześnie. Wprowadzono wymóg, by osoby przygotowujące się do wykonywania zawodu nauczyciela w klasach I-III szkoły podstawowej wykazały się umiejętnościami merytorycznymi w zakresie języka polskiego (tworzenie tekstów), matematyki (prowadzenia rozumowań matematycznych) oraz przyrody (umiejętność ilustracji zjawisk przyrody za pomocą doświadczeń). Nabycie tych kompetencji potraktowane jest w zapisach rozporządzenia jako warunek przystąpienia do przygotowania dydaktycznego do realizacji podstawy programowej wychowania przedszkolnego i podstawy programowej kształcenia ogólnego dla I etapu edukacyjnego.

W przypadku kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela na studiach podyplomowych rozporządzenie przewiduje, iż może być ono prowadzone w zakresie przygotowania merytorycznego do nauczania kolejnego przedmiotu (rodzaju zajęć), przygotowania psychologiczno-pedagogicznego oraz dydaktycznego dla absolwentów studiów wyższych posiadających przygotowanie merytoryczne do nauczania przedmiotu (prowadzenia zajęć) oraz przygotowania osób, które posiadają kwalifikacje do pracy w zawodzie nauczyciela i do pracy w szkołach i placówkach specjalnych. W przypadku studiów podyplomowych w zakresie przygotowania psychologiczno-pedagogicznego oraz dydaktycznego dla absolwentów studiów pierwszego stopnia kształcenie na studiach podyplomowych może obejmować wyłącznie przygotowanie do pracy w przedszkolach lub szkołach podstawowych.

Kształcenie nauczycieli polegać ma przede wszystkim na nabywaniu praktycznych umiejętności potrzebnych do wykonywania zawodu nauczyciela; wiedza teoretyczna ma wspierać zdobywanie tych umiejętności i dawać naukową syntezę zdobytych doświadczeń. A zatem przepisami rozporządzenia zwiększono rolę kształcenia praktycznego, w tym w szczególności dotyczącego kompetencji opiekuńczych, wychowawczych oraz diagnozowania indywidualnych potrzeb ucznia. Praktyki będą organizowane w różnych typach szkół i rodzajach placówek, a obowiązkowo w tych, do pracy w których absolwent studiów uzyskuje przygotowanie. W związku z koniecznością integracji zdobywanych umiejętności z procesem kształcenia praktyki zawodowe będą się odbywać w przeważającej części równoległe z zajęciami na uczelniach. W trakcie praktyk studentowi (słuchaczowi) będzie się zapewniać różnorodne formy aktywności: wizyty w szkołach i placówkach, obserwowanie zajęć, asystowanie nauczycielowi prowadzącemu zajęcia, samodzielne prowadzenie zajęć, planowanie i omawianie zajęć prowadzonych przez siebie i innych (nauczycieli, studentów, słuchaczy). Omawiane rozporządzenie weszło w życie 21 lutego 2012 roku.

2. ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 3 lutego 2012 roku zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli (Dz.U. z 16 lutego 2012 r. poz. 174) – data wejścia w życie – 2 marca 2012 roku.

Na razie zmiana odnosi się do kwalifikacji niezbędnych do zajmowania stanowiska nauczyciela w szkołach i placówkach za granicą, które zostały uściślone (łącznie z określeniem nowych typów kursów kwalifikacyjnych w ww. zakresie).

Niebawem ukaże się kolejna i to duża nowelizacja tego rozporządzenia związana z nowymi ramowymi planami nauczania (kwalifikacje do nauczania przedmiotów uzupełniających w szkołach ponadgimnazjalnych i gimnazjach – § 3a). Zmiany dotyczyć będą również kwalifikacji do prowadzenia zajęć wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka (§ 14 ust. 4), poszerzenia możliwości zatrudniania nauczycieli bibliotekarzy (§ 6 ust. 1) oraz nauczycieli wychowawców w świetlicach szkolnych i internatach (§ 24), doprecyzowania kwalifikacji do nauczania języków obcych wymaganych w MOW i MOS (§ 16). Zmianie ulegnie również załącznik (wykaz świadectw potwierdzających znajomość języków obcych).

4. Tsunami dotyczące sześciolatków rozłoży się znacznie w czasie

Ukazała się ustawa z dnia 27 stycznia 2012 roku zmieniająca ustawę o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 16 lutego 2012 r. poz. 176) – wchodzi w życie 2 marca 2012 roku – która odracza obowiązek szkolny dla sześciolatków do 1 września 2014. Zgodnie więc z obecnym brzmieniem art. 13a ust. 2 ustawy: *Dziecko w wieku 6 lat, które w latach szkolnych 2012/2013 i 2013/2014 nie rozpocznie spełniania obowiązku szkolnego, kontynuuje przygotowanie przedszkolne w przedszkolu, oddziale przedszkolnym zorganizowanym w szkole podstawowej lub w innej formie wychowania przedszkolnego – czyli o rozpoczęciu nauki w szkole dzieci urodzonych w latach 2006 i 2007 nadal decydować będą rodzice.*

W ramach zajęć wychowania przedszkolnego nauczyciel rozwija wiedzę i umiejętności dziecka, uwzględniając jego potrzeby rozwojowe (art. 13c). Przypomnijmy również, że aktualne pozostają uchwalone zapisy dotyczące pięciolatków: *Dziecko w wieku 5 lat jest obowiązane odbyć roczne przygotowanie przedszkolne w przedszkolu, oddziale przedszkolnym zorganizowanym w szkole podstawowej lub w innej formie wychowania przedszkolnego* (art. 14 ust. 3).

5. Małe różne tsunami przechodzą tu i tam

1. Odnotujmy nowelizację rozporządzenia w sprawie organizacji roku szkolnego (ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 27 grudnia 2011 roku zmieniające rozporządzenie w sprawie organizacji roku szkolnego, Dz.U. Nr 296, poz. 1754), dostosowujące przepisy do zmian w Kodeksie pracy, na których podstawie 6 stycznia – święto Trzech Króli – został określony jako dzień wolny od pracy. Jeśli najbliższy piątek po 1 stycznia wypada w dzień ustawowo wolny od pracy, wówczas zajęcia dydaktyczno-wychowawcze w klasach (semestrach) programowo najwyższych szkół ponadgimnazjalnych dla dorosłych kończą się w czwartek poprzedzający dzień świąteczny. W rozporządzeniu wprowadzono również zapis, że jeśli najbliższy piątek po 1 stycznia wypada 2 stycznia, wówczas zajęcia dydaktyczno-wychowawcze kończą się w tych klasach w drugi piątek po 1 stycznia.

2. Ukazało się również, jak co roku, ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 20 grudnia 2011 roku w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w roku 2012 (Dz.U. Nr 288, poz. 1693).

3. ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 8 listopada 2011 roku zmieniające rozporządzenie w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać osoba zajmująca stanowisko dyrektora oraz inne stanowisko kierownicze w poszczególnych typach publicznych szkół i rodzajach publicznych placówek (Dz.U. Nr 254, poz. 1526) – najistotniejsza zmiana dotyczy doprecyzowania jednego z wymagań wobec kandydata: *nie toczy się przeciwko niemu postępowanie o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego*.

4. Jest również nowa regulacja odnosząca się do młodzieżowych ośrodków wychowawczych: ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 27 grudnia 2011 roku w sprawie szczegółowych zasad kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu nieletnich w młodzieżowym ośrodku wychowawczym (Dz.U. Nr 296, poz. 1755) – data wejścia w życie – 31 grudnia 2011 roku.

Według nowego prawa sądy rodzinne będą mogły stosować wobec nieletnich wyłącznie jeden z dotychczasowych środków wychowawczych – umieszczenie w młodzieżowym ośrodku wycho-

wawczym (MOW). Natomiast kierowanie do młodzieżowych ośrodków socjoterapii odbywać się będzie wyłącznie na wniosek rodziców (opiekunów prawnych) dziecka na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego wydanego z uwagi na zagrożenie niedostosowaniem społecznym przez zespół orzekający, działający w publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej.

Wobec osób umieszczonych w młodzieżowym ośrodku socjoterapii postanowieniem sądu przed 1 stycznia 2012 roku stosowane będą dotychczasowe przepisy.

6. Dalsze tsunami – następują

Wymieńmy niektóre: planowane są zmiany w przepisach z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, jest projekt ROZPORZĄDZENIA MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ zmieniającego rozporządzenie w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników. Czeka program „Cyfrowa szkoła” (ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW w sprawie warunków, form i trybu realizacji przedsięwzięcia dotyczącego rozwijania kompetencji uczniów i nauczycieli w zakresie stosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych)...

Jeszcze tylko na koniec jedna uwaga porządkująca: zgodnie z ustawą z dnia 4 marca 2011 roku o zmianie ustawy o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych oraz niektórych innych ustaw, od początku 2012 roku dzienniki urzędowe, w których publikowane są akty prawne oraz decyzje władz państwowych, dostępne będą wyłącznie w formie elektronicznej.

Odstępuje się również w zapisie od numerów (np. Dziennika Ustaw) – stosuje się tylko daty publikacji i numery pozycji, zgodnie z art. 20 ust. 1 ww. ustawy: *Dziennik urzędowy wydaje się z zachowaniem kolejności pozycji w danym roku kalendarzowym*.

Stąd w powyższym tekście pojawiają się różne zapisy w odniesieniu do aktów prawnych ubiegło- i tegorocznych.

Autor jest nauczycielem konsultantem w Mazowieckim Samorządowym Centrum Doskonalenia Nauczycieli, kierownikiem Wydziału w Radomiu